

Աղբաստեղծի վերցրեցէք աշխարհքէս :

Բարիզու շրջակայից զուարճալի գեղերուն մէկը պտրտելու ելած էի առաւօտ մը, և կարգալով կը քալէի : Ձեռքի գիրքսնոր հրատարակուած գրուածք մ'էր աղքատութեան վրայօք . որուն մէջ հեղինակը նոր դրուածեամբ մը կը հաստատէր թէ ասկէ ետեւ աղքատութիւն պիտի չմնար, և թէ որ մնար ալ նէ՝ մարդկանց աչքէն հեռու պիտի քաշուէր : Բաղաքացի մէջ չափահաս, առողջ և կարող մարդկանց համար աշխատելու տեղուանք միշտ բաց պիտի ըլլային, և հիւանդանոցները՝ վատառողջից, տղայոց և ծերոց պիտի մնային . ալ պիտի չտեսնուէին ցնցոտիք հագած և տոբազն դէմքեր փողոցներու մէջ . թշուառներու տեսութիւնը որ քաղաքացւոց կամ արհամարհանքն և կամ տխրութիւնը կը շարժէր՝ պիտի վերցուէր, և ապագայից մարդիկն ամէն դիկարգաւորութիւն, երջանկութիւն և բարեբաստութիւն պիտի տեսնային :

Երբոր ասանկ զբաղած գեղին առաջին տներուն մօտեցայ, աղաչաւոր ձայն մը ականջիս զարկաւ . աչքս վեր վերուցի և մուրացկաններ տեսայ . ողորմելի զգեստով ծածկուած աղջիկ մը, որ երկայն ու ձեան պէս ճերմակ մօրուքով կուրի մը կ'առաջնորդէր : Եւ այն տըխուր տեսարաններէն մէկն էր, որ մատենագիրը կը խոստանար անհետ ընելու : Եւանց մտիկ ընելու՝ լսեցի ձայնը, առանց նայելու՝ տեսայ զանոնք, և առանց կենալու ալ անցայ քովերնէն, ընթերցմունքս առաջ տանելով : Երբոր գիրքը լմնաց և գրպանս դրի, միտքս հանդիպած աղքատացի վրայ գնաց, զորոնք հազիւ տեսած էի և որոնք հիմա որոշ տեսնուեցան : — « Ինչոքեմ, ողորմութիւն », ըսին երկու խոնարհ ձայներ, մէկը մաշած և տխուր, իսկ միւսն՝ անոյշ և սուր : Եւտեցի ծերունի կուրին վտիտ դէմքը և ճերմակ մազերն, որ արդէն պատկառանքի արժանի էին, և խեղճ՝ աղջկան գունաթափ

երեսն՝ որ կարծես թէ ժպիտ մը կը փնտրուէր . թշուառութիւնն ազատ համարձակ նստեր էր երկուքին ճակտին վրայ :

Նամբաս առաջ տանելով, ջանացի հեռացընել մտքէս այս պատկերը, բայց անդադար կը նորոգուէր երեւակայութեանս առջին : Պարապ տեղը ճամբաները պատող ամառաստուն աղուոր պալատներուն վրայ կը նայէի . պարապ տեղը անոնց հովանաւոր անտառիկները, ծաղկալից պարտէզներն ու մաքուր ճամբաները կը դիտէի . այն ամէն վայելչութիւններն, որոնց վրայ ամենեւին տխուր բան մը չէր երևար, չէր կրնար ցրուել սրտիս վրայ տպաւորուած ծանրութիւնն ու տագնապը : Եւտ ներսէս ձայն մը կը խօսէր ինծի՝ որ եթէ չնչին ողորմութիւն մը ծեր մուրացկանին գլխարկին մէջ նետելու ըլլամ, և անոյշ խօսքով մը, անոյշ նայուածքով մը կարեկցութիւնս յայտնեմ՝ աղջկանը, շատ աւելի պիտի ուրախանայ սիրտս անկէ՝ քան թէ այն ամէն գեղեցիկ տեսարաններէն, որոնք հանգստութիւն և երջանկութիւն միայն կը սփռէին աչքիս առջև :

Եւմարաստանց սահմանէն ելայ, և գեղացիներէ բնակուած նեղ փողոց մը անցայ . պզտի հրապարակի մը մէջ, փայտէ խաչի մը չորս կողմը բազմութիւն մարդկան ժողովուած էին : Եւալ մօտեցայ, և կանանց ու երիտասարդաց մէջ նորէն ծերունի մուրացկանն և իր զաւակը տեսայ, որ քարէ տստիճանի մը վրայ նստած էին : Եւկը տաք ապուրով լեցուն պնակ մը բռնած էր ձեռքը, մէկալին գոգնոցին մէջ կեռաս կար : Եւերն իր վարքը կը պատմէր մըտադիր ունկնդրաց, գլխէն անցած դժբաղդութիւնները՝ թէ ինչպէս տասը տարի առաջ վառօգարան մը բռնկելով՝ մնասած էր իր առողջութիւնը՝ դարձեալ իր հարսին և որդւոյն և մէկ աղջկանը տասնըհինգ օրուան մէջ ժանտամահով մեռնիլը, որոնցմէ զատ բարեկամ չունէր երկրիս վրայ, բաց ի իր միւս աղջիկէն, որ իրեն հետ թշուա-

ռութեան համը կ'առնէր . գթութեան ձայներ ամէն մէկ վայրկեան մուրացկանին պատմութիւն կ'ընդհատէին : Վիչ ատենէն անկեղծ մտերմութեամբ մը կապուեցան այս աղքատն ու իր բարերարները . ամէն մարդ ուրախութիւն մը կը զգար անոր այնպէս ախորժակով ուտելը տեսնալով : Իսկ ես , հազիւ կըրցայ առանց մէկու մը տեսնալուն ողորմութիւնս տալ : Երբ միջոցին շատ մը աղջկունք դեռահասակ մուրացկանին չորս կողմն առած՝ իրենց հացէն անոր ալ մաս մը կը հանէին , անունը կը հարցընէին , ու ընտանեբար հետը կը խօսէին . ուրախացաւ խեղճը՝ տեսնելով որ կրնար ինքն ալ մարդու կարգ սեպուելու իրաւունքն ունենալ , և իր ուրախութիւնը կէս մը լացով , կէս մը ծիծաղով կը յայտնէր դէմքին վրայ :

Եւս սրտաշարժ տեսարանը միտքս բացաւ , ու հետեւեալ ճշմարտութիւնն առջեւ հանեց . Բըքատութիւնն ու աղքատները երկրիս վրայէն վերցընելն Բստուծոյ թողունք , ըսի . բայց որովհետեւ կան , մեծ անգթութիւն է զանոնք բռնադատութեամբ չորս պատի մէջ փակելը : Բըքատը սննդեան միայն կարօտ չէ , այլ նաև մխիթարութեան . գթոյ և եղբայրսիրութեան ցոյցերը՝ կտոր մը հացէն աւելի հարկաւոր են անոր : Բստուած արդեօք կամաւ խառնած չէ՞ երջանիկները թշուառաց հետ , որպէս զի առջիններն երկրորդներուն աղի արցունքները սրբելու մխիթարութիւնն ունենան , միանգամայն և յիշեն թէ ճրի կը վայելեն երջանկութիւնը : Արջ տագին սրտի մը՝ մերկ անկելանոցին մէջ թաղած հեծութիւններն ինչ օգուտ ունին մարդկութեան . արձագանգ մը չգտնալէն զատ՝ կը դառնան դարձեալ այն սիրտն՝ ուսկից ելան , և աւելի դառնութեամբ կը հեծնուն անոր վրայ : Իսկ այն տառապեալն , որուն բնակարանին ծածքը թէպէտ երկինքն է , և անկողին՝ պինդ քարերը , այլ գոնէ կը գտնայ մէկը՝ որ իր վշտերուն վրայ խօսել կու տայ իրեն , այնպիսոյն թշուառութիւնը կիսով մասամբ կը թե-

թեւնայ . դեռ բարիք մը չտեսած դիմացինէն՝ բարերար կը կանչէ զանիկայ , և իր կորուսած կամ հայրը կամ մայրը կամ եղբայրն ի նմա կենդանացած կը գտնէ : Բըքատն սիրտովին իր սիրտն ալ կը սիրտի , և աստուածային գթութեանմանող կ'ըլլայ : Եւս , Բստուծոյ օրհնութիւնն են աղքատները . անոնց ձեռքով կ'ազնուանայ մարդուս հոգին : Կեցցէ՛ ուրեմն աղքատութիւնը :

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀԵՂԻՆԱԿ ԾԸ

Նոր-Պալեոտոնիացիք :

Պալեոտոնիան , Ովկիանեան կղզեաց գլխաւորներէն մէկն է և Բստարալիոյ մասն կը համարուի : Պալեո ժողովուրդը վայրենաբարոյ ըլլալուն աշխարհագրական տեղեկութիւններ չունինք վրանին : Եւս հետեւեալ ծանօթութիւններս զոր պիտի տանք իրենց բարուց և սովորութեանցը վրայ , ուղղակի քարոզչի մը թղթերէն առնուած են :

Պալեոտոնիա թէպէտ և այնչափ բարեբեր երկիր մը չէ , բայց կրնար բնակչաց պիտոյքը լեցընել , թէ որ անդադար պատերազմներու և տոներու յաճախութիւններն արգելք չըլլային , զորոնք դեռ ևս չկրցան դադրեցընել քարոզիչք :

Եւս պատերազմներուս մէջ խիստ քիչ անձնական կամ կենաց փնաս կը հանդիպի . բայց ընդհակառակն աւարառութիւնք , կրակ տալ իրարու բնակութեանը ու յափշտակութիւնք ստէպ կը պատահին . անանկ որ շատ անգամ յաղթողն՝ յաղթուողէն աւելի փնաս կը կրէ , և պարտական է կերակրել իրեն դաշնակիցները :

Պատերազմներն ամենաջնջին պատճառներէ առաջ կու գան , և շատ անգամ կանայք կ'ըլլան պատճառ : Բնդհանրապէս երբ ցեղ մը կը զօրանայ , առիթ մը կը փնտրուէ ատենօք իրեն դէմ անիրաւութիւն ընողէն վրէժ ինդրե-